

KAJUHOVO DOPISOVANJE Z DRUGIMI LITERATI

Zato bo to leto le naše in naša bo letos pomlad ...

(Kajuh, Po tisoč letih)

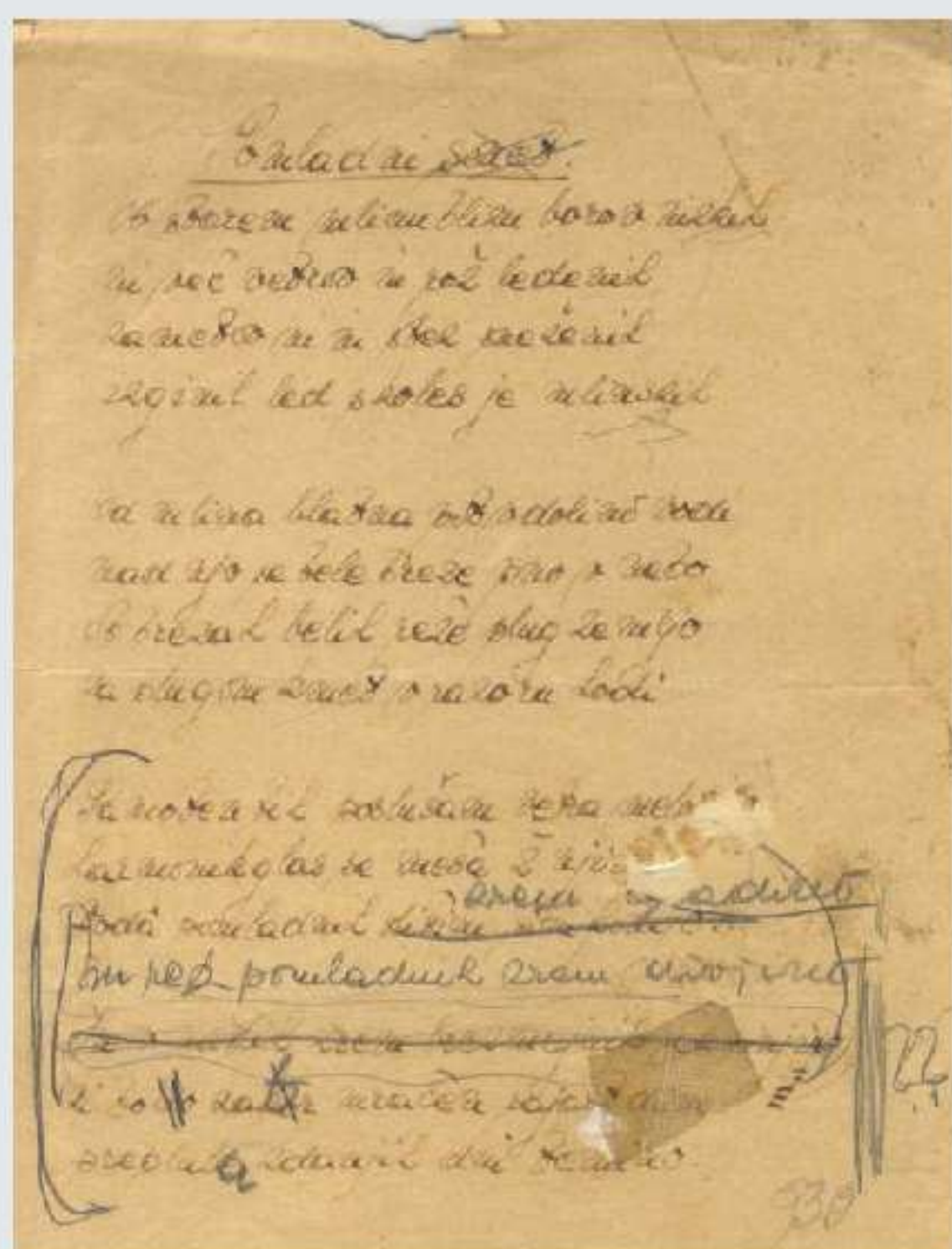
Korespondenco, rokopise pesmi, šolske zvezke, fotografije in dokumente Karla Destovnika Kajuha, ki so last družine Mešič, hranimo v naši digitalni domoznanski zbirki. Gradivo je dostopno na posebnem računalniku na domoznanskem oddelku v Mestni knjižnici Velenje.

Avtorica: Andreja Jurkovnik

Oblikovalec: Peter Groznik - Peč

KNJIŽNICA
KNJIŽNICA VELENJE

Šoštanj je bil v času pred 2. svetovno vojno po vsej Šaleški dolini znan kot največje in najbolj živahno mesto. Dušo takratnega šoštanjskega življenja je predstavljal mladi Karel Destovnik Kajuh. Gledališke igre, bralni večeri, proslave in športne prireditve so bile več ali manj njegovo delo. Vsem tem prireditvam je poskušal dati napreden politični izraz. Že v srednješolskih letih je mladi Kajuh našel svoje življenjsko poslanstvo, pisanje pesmi. V tistem času pa pesništvo ni bila samo literatura, temveč uporniško početje, za katero je bila zagrožena enaka kazen kot za upor z orožjem. Zaradi policijskih preiskav, ki so spremljale revolucionarno in literarno delo pesnika, je nekatera pisma uničil pesnik sam, nekatera pa so se izgubila. Kljub temu je v Kajuhovi zapuščini ohranjena bogata korespondenca. Med pomembnejše prav gotovo sodi korespondenca z uveljavljenimi književniki. Tudi pri njih je Kajuh kot strog kritik svojih literarnih del iskal kritiko svojih pesmi.

„...Pošiljam Ti svoj skromni material in sicer „Pomladni sonet“, ki se mi zdi moja do sedaj najboljša pesem...”

Kajuh, iz pisma Konstantinu Nahtigalu, 5. 5. 1939

„...„Pesem delavca ...“ se mu (Groharju in uredniški seji) zdi izmed vseh treh še najboljša in z majhnimi popravki edina vredna tiska. Predvsem mu ugaja naslov. Kako jo bodo popravili prepuščam kar njim, ki se v tem bolj spoznajo. Upam, da to smem?”

Konstantin Nahtigal, iz pisma Kajuhu, 31. 10. 1938

„... Želel pa bi si zdaj enkrat odkrite besede o mojih pesmih od kakega Juša, Ferda Kozaka ali Šege ali kakega drugega, ki se na kritiko precej razume. Prosim Te torej, Kostja, daj enemu moje pesmi in ga prosi, naj mi napiše ostro kritiko...”

Kajuh, iz pisma Konstantinu Nahtigalu, 30. 3. 1940

„...Ne moreš si misliti, Karli, kako sem bil vesel in kako mi je srce zaigralo, ko so bili enkrat vendar v veliki meri vsi zadovoljni s Tvojimi pesmimi, ki sem jih prebral na zadnji ured. seji. Razen „Strica“ bodo šle vse v tisk...”

Konstantin Nahtigal, iz pisma Kajuhu, 11. 12. 1938

Šoštanj

Karel Destovnik Kajuh in Vlado Weingerl, Šoštanj

Pesniška zbirka Pesmi, 1943

„Včeraj sem bil v neki zelo visoki kulturniški družini in nahecali so me, da sem recitiral svoje pesmi. Povedal sem med drugim vse Tvoje in ne moreš si misliti, koliko hvale je bilo. Govorili so o meni kot o razodetju, čeprav so sami že stari in najbolj priznani literarni kanoni ...”

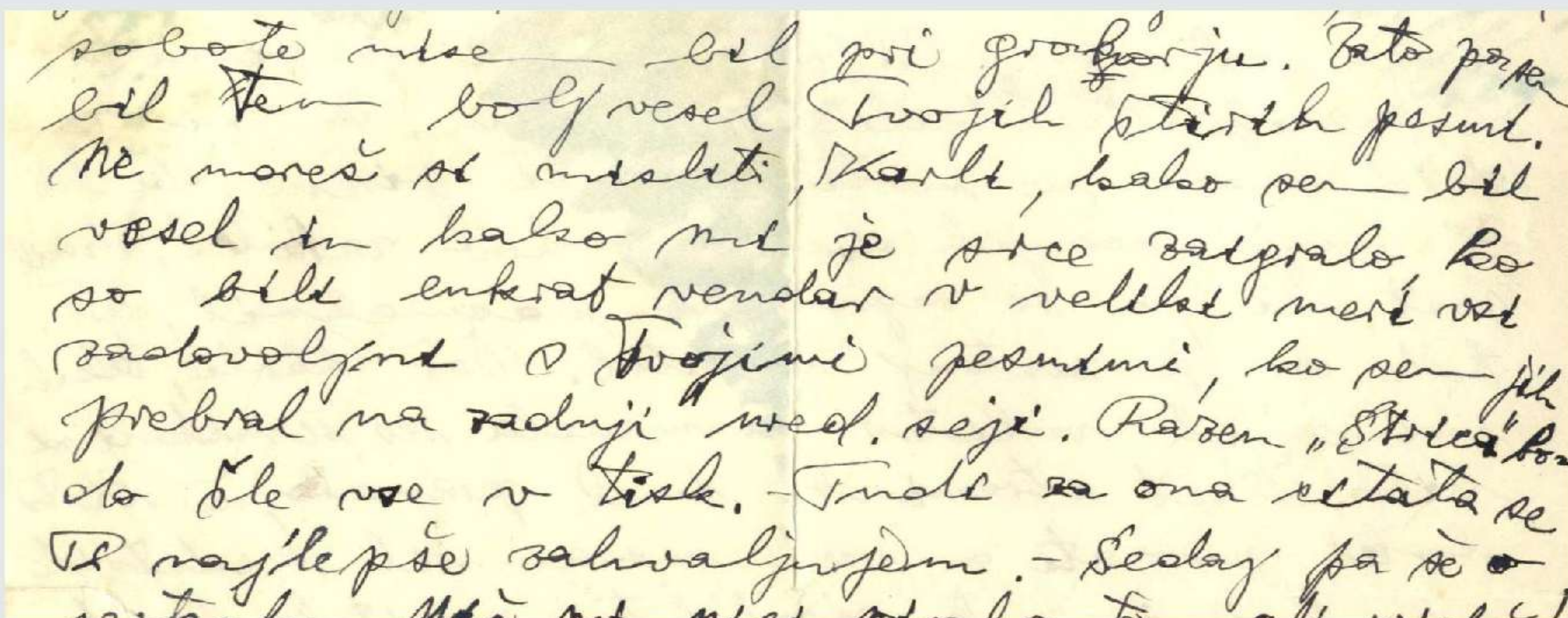
Kajuh, iz pisma Silvi Ponikvar, pismo ni datirano, napisano je bilo verjetno v avgustu 1943

PESEM DELAVCA O SVOJI LJUBICI

Jaz nimam ljubice kot vi:
našminkane in z biseri okrog vratu,
moja ljubica je delavka
in dan na dan močno trpi.

...
Imam jaz ljubico boljšo kot vi,
od vas take nihče ne dobi!
Čeravno nima belih rok
in okrašen napudran vrat
jo ljubim in imam močno jo rad
in sem vesel, ko me od dela trudna vsa
objame z onimi poštenimi dlanmi.

Leta 1942 je nastala prva Kajuhova pesniška zbirka. Zbirka je obsegala 20 do 30 pesmi. Zbirko je naslovil Markacije in naj bi jo tiskali v tedaj ustanovljeni ilegalni tiskarni Tehnika. Ker pa je bila 23. septembra 1942 izdana in nato uničena, do tiska te zbirke ni prišlo. Kljub temu je kot ilegalni tisk v prepisih krožila po Ljubljani in tako dajala zadoščanje upornemu človeku. Leta 1943 je izšla prva zbirka z naslovom Pesmi v 38 izvodih. V Muzeju novejšje zgodovine v Celju je ohranjen izvod zbirke, ki ga je Kajuh posvetil soborki Marti Paulin – Brini.

Tone Seliškar

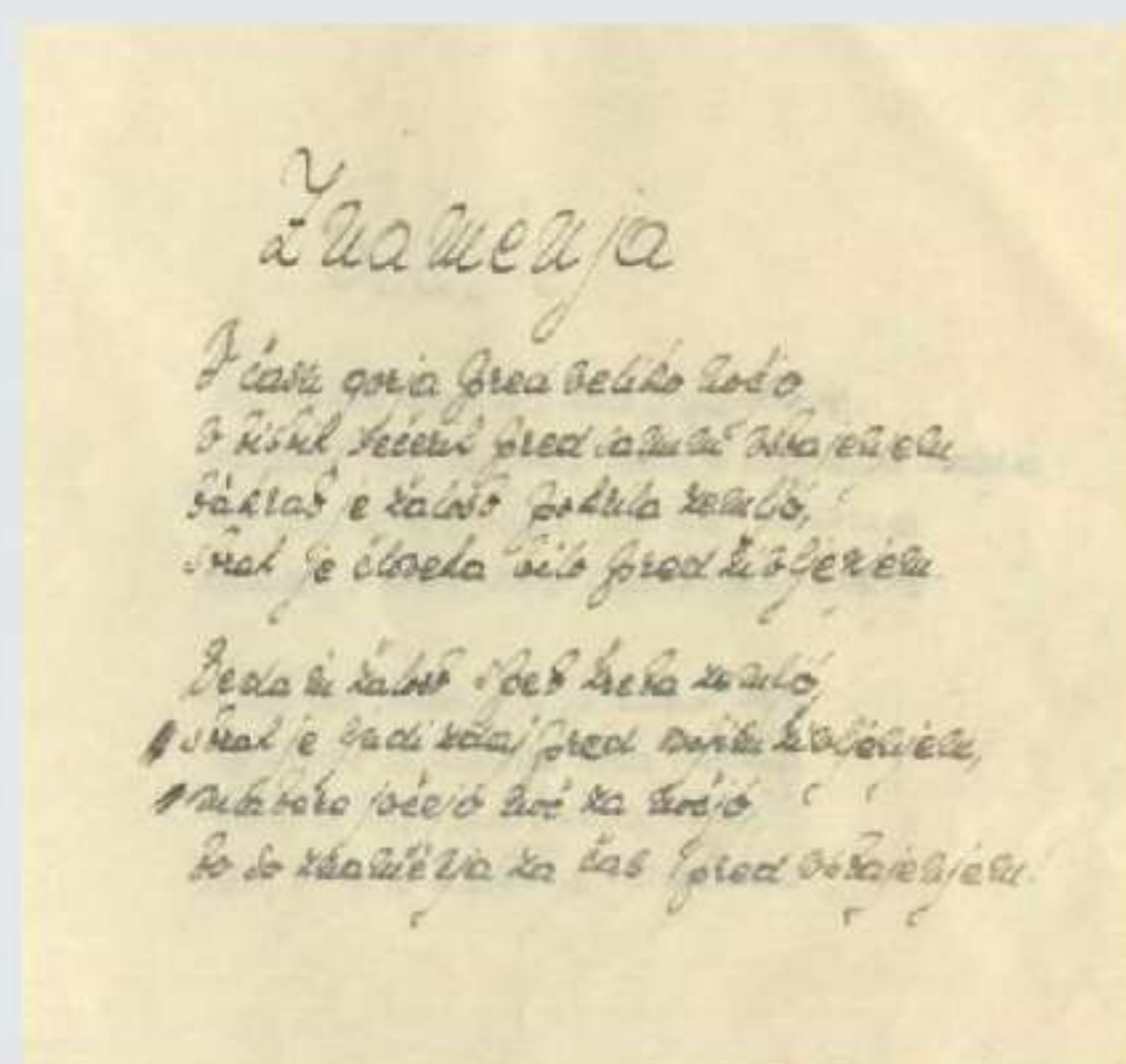
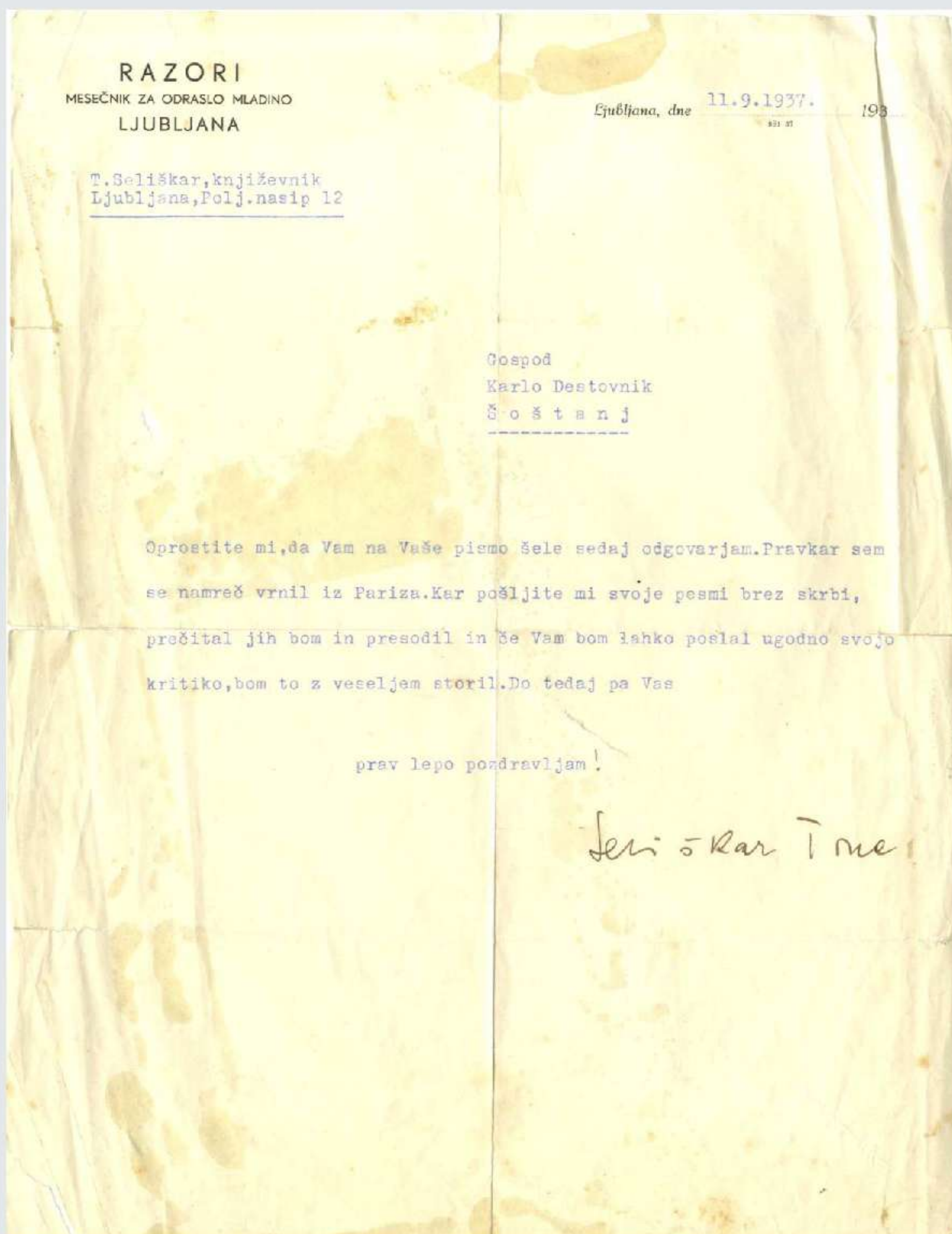
Kmalu po nastanku prvih pesmi je Kajuh v želji, da bi se dokopal do ocene svojih dotedanjih pesniških prizadevanj in da bi ga te sodbe vodile v njegovi rasti, pisal Tonetu Seliškarju. Na Seliškarjev predlog sta se s Kajuhom sestala v Celju in se o pesmih pogovorila. Sodba je morala biti obzirna, vendar objektivna, nekatere pesmi je odklonil, spet druge pohvalil. K Tonetu Seliškarju je Kajuh začel zahajati leta 1941. V času, ko se je Kajuh zaradi nenehnih preiskav in preganjanja v Šoštanju umaknil v Ljubljano. Tudi v Ljubljani se je poizvedovanje po Kajuhu nadaljevalo, večkrat se je le po naključju izognil aretaciji.

Kajuh na poti na vlak, v Celju leta 1938

Pesnik Kajuh je sklenil prenočevati pri meni. Prenočišče je pogosto menjeval. Ulico, v kateri sem stanoval, so Italijani že dvakrat ponoči prerešetal, zato smo bili prepričani, da v tretje racije ne bodo ponovili. Sedela sva v kuhinji in se pogovarjala o njegovem odhodu v partizane, ko so okoli desetih zvečer Italijani blokirali prav našo ulico in pričeli iskati po stanovanjih sumljive aktiviste OF. Kaj storiti? Ker je bilo moje stanovanje v pritličju v Jesenkovi ulici, je zlezel skozi okno na vrt in se ulegel v gsto grmičevje. Italijani vrtov niso preiskali. Pozno v noč sva se smejala nerodnosti fašistov, kajti ko so Italijani odšli, je nasmejan spet zlezel skozi okno nazaj v kuhinjo.

Tone Seliškar: Slovenska kultura v boju z okupatorjem, Borec 67, št. 1, str. 30

Ljubljana

Silva Ponikvar, Kajuh, Fanči Ponikvar in Luka Pozzeto, 1942

Tone Seliškar se je rodil 1. 4. 1900 v Ljubljani v obrtniško-železničarski družini kot zadnji, sedmi otrok očetu Antonu in materi Mariji. Šolanje je pričel na osnovni šoli na Vrtači, dokončal pa ga je na učiteljski v Ljubljani, kjer je leta 1919 maturiral. Na pobudo Prežihovega Voranca je leta 1942 postal član Osvobodilne fronte. Jeseni 1943 je odšel v partizane, kjer je predaval, recitiral in objavljajl svoja besedila. Je eden najvidnejših predstavnikov slovenske proletarske književnosti. V svojih literarnih delih je razkrival bedo delavskega, zlasti rudarskega življenja in izražal upanje na srečnejše dni. Umrl je 10. avgusta 1969 v Ljubljani.

Tone Seliškar

Rojstna hiša v Ljubljani

Bojan Štih

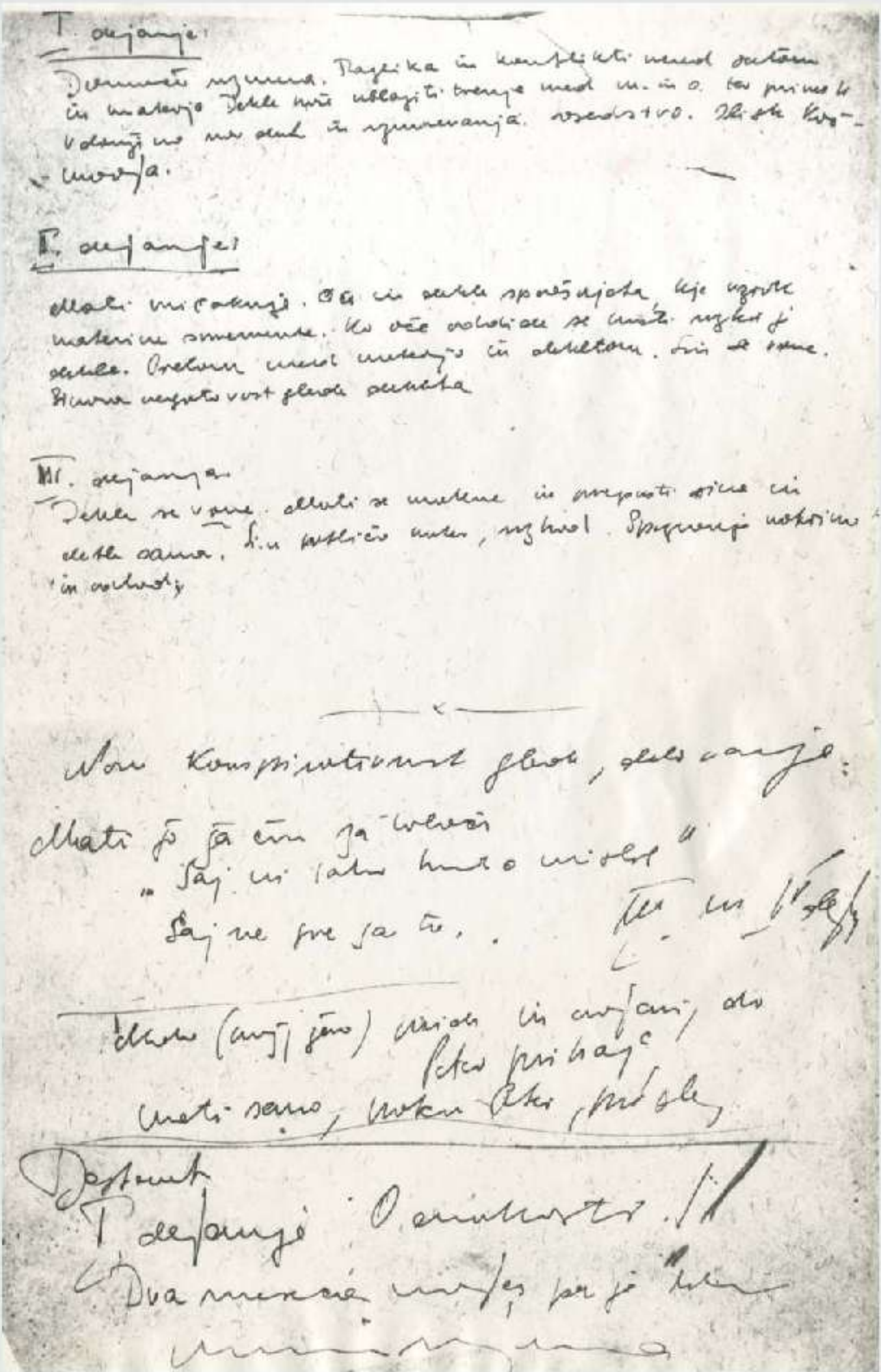
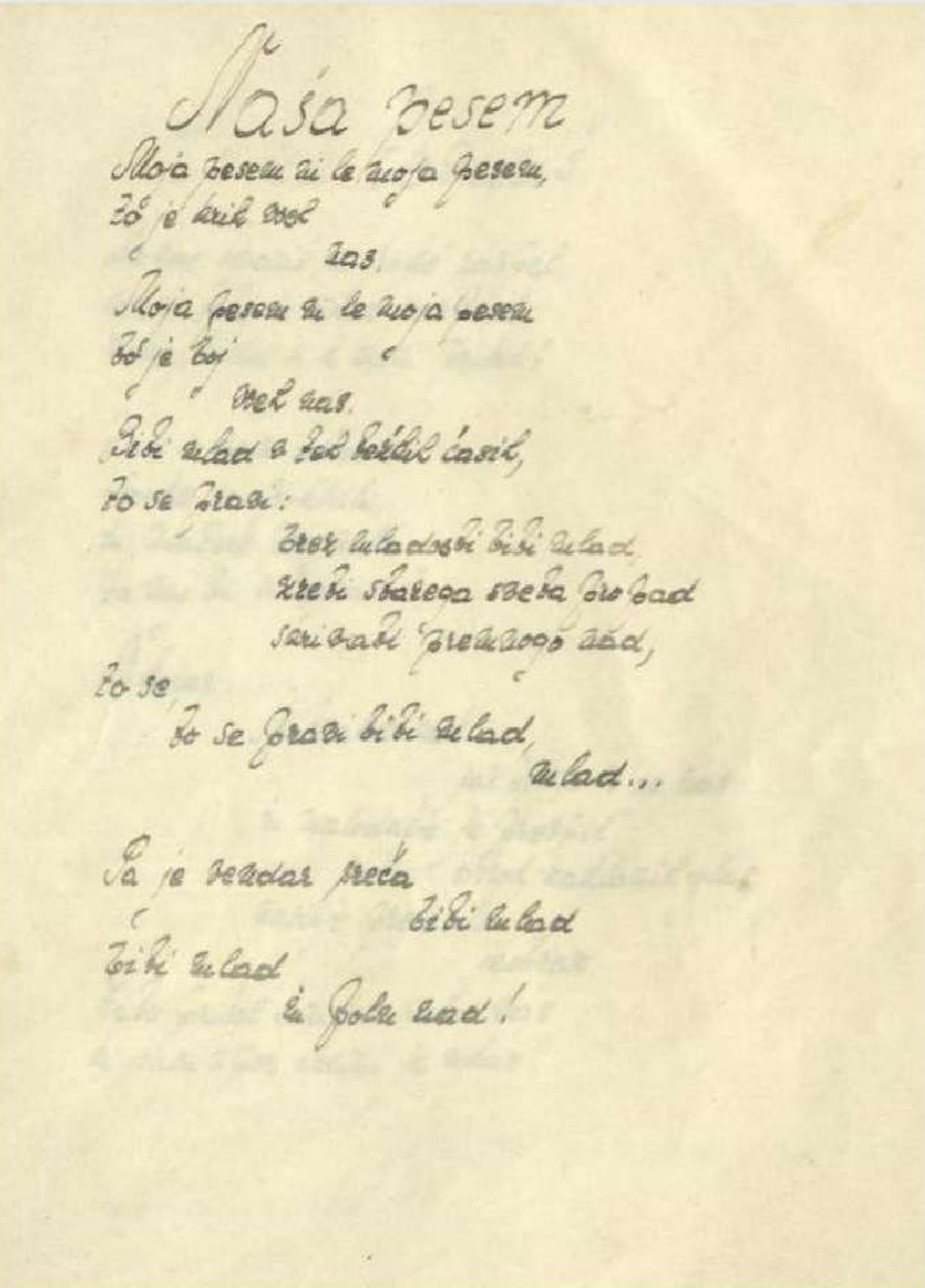
S pomočjo prijateljev se je Kajuh kar hitro vživel v novo življenje v Ljubljani in že mnogo pisal. Novonastale pesmi so imele uporniško tematiko, z njimi je želel mobilizirati vse sile za boj proti okupatorju in vlivati neomajno vero v ponovno svobodno življenje. Udeležil se je sestankov, ki sta jih vodila Bojan Štih ali Milan Pogačnik. Sestanki so imeli kulturni pridih, razglabljali so tudi o položaju na bojiščih in o vlogi Osvobodilne fronte. Pripravljali so literarne večere, na katerih je Kajuh recitiral svoje pesmi z ljubezensko in predvojno socialno tematiko in prve pesmi upora. Kajuh v Ljubljani ni imel stalnega prebivališča, prenočeval je pri Bojanu Štihu, Tonetu Seliškarju, Filipu Kumbatoviču in večkrat tudi v ljubljanski Drami.

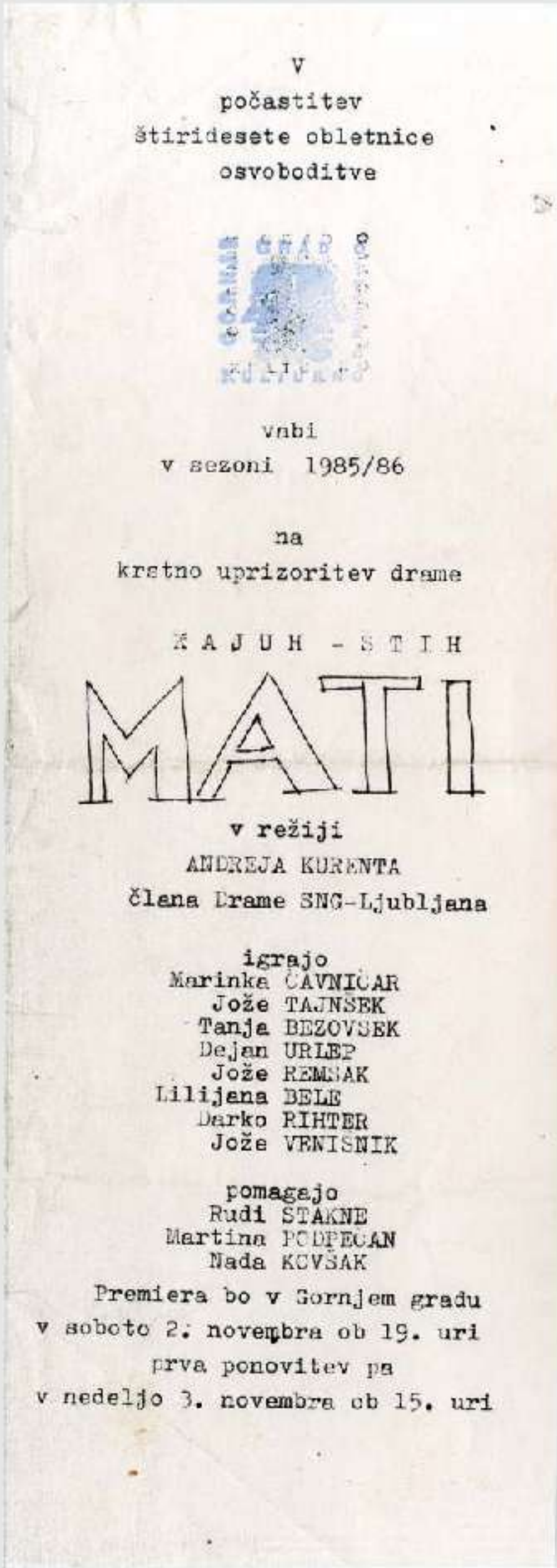
Ljubljanska Drama

Zdenko Zavavlav, Karel Destovnik, Mirko Šušteršič in Branko Perhne, 8. 10. 1941

Osnutek drame Mati

Vabilo na krstno uprizoritev drame Mati

Bojan Štih

Kajuh in Bojan Štih sta jeseni 1941 začela pisati družbeno dramo z naslovom Mati. Drama govori o življenju napredne mladine pred vojno. Pisala sta v Rožni dolini, kjer sta se sestajala vsako popoldne. Dogovorila sta se, da bo pisal Bojan Štih, saj je Kajuhova pisava težje čitljiva. Najprej sta si skicirala kratko vsebino po dejanjih. Po tem osnutku sta dejanja tudi razvijala. Dialogi v tej drami so verjetno ogledalo Kajuhovega življenja in težav, ki jih je povzročal staršem zaradi svojega revolucionarnega dela. Fotokopijo rokopisa hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Gledališčnik, esejist, kritik, novinar in urednik Bojan Štih se je rodil v Ljubljani, 18. februarja 1923. Leta 1957 je diplomiral iz zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Delal je v uredništvu Naših razgledov, potem pa kot ravnatelj služboval po slovenskih gledališčih, od leta 1961 v ljubljanski Drami, po letu 1970 v celjskem gledališču, od leta 1975 v MGL, od leta 1978 v mariborski Drami in po letu 1982 pri Viba filmu. Umrl je 14. oktobra 1986 v Ljubljani.

Miško Kranjec

Prve stike z Miškom Kranjcem je Kajuh navezal leta 1939, ko je pripravljala literarni večer v Šoštanju. Kot je zapisal, je Miško Kranjec takrat veljal za "precejšnjega aduta" med literati. V pismu je Kajuh povabil Miška Kranjca, da se udeleži in sodeluje v prireditvi z branjem iz svojih del.

Miško Kranjec

Rodil se je 15. 9. 1908 v Veliki Polani kot peti izmed sedmih otrok očetu Mihaelu Kranjcu in materi Mariji. Izšel je iz revne kmečko-delavske družine, ki ni imela lastne zemlje. Kranjec je kot otrok opravljal "malo rihto", vaščanom je oglašal županova obvestila. Po končani osnovni šoli v domačem kraju je obiskoval gimnazijo v Ljubljani. Februarja 1922 mu je umrl oče, za njegovo smrt pa je izvedel šele aprila, saj doma niso imeli denarja, da bi ga poklicali na pogreb. Jeseni 1922 se je vpisal na humanistično gimnazijo. Po maturi se je odločil za študij slavistike, a ga je kmalu opustil, ker se je posvetil pisateljevanju in novinarstvu. Konec marca 1941 je bil v Srbiji mobiliziran v jugoslovansko vojsko. Oktobra 1944 je odšel v partizane v Savinjsko dolino. Pisati je začel kot gimnazijec. Glavne teme in motivi so vaški proletariat, čas NOB, protest proti socialnim krivicam in boj malega človeka. Eno njegovih najboljših del je Strici so mi povedali. Umrl je 8. junija 1983.

... jutri bo literarni večer, na katerega bom najbž šel, kajti recitirali bodo precejšnji aduti, Kranjec M., Ingolič, Rudolf, poleg drugih, ki so purgarji. Ti bom o tem še kaj pisal ...

Kajuh, iz pisma Konstantinu Nahtigalu, 2. 5. 1939

Spoštovani g. Kranjec!

Šoštanj, 26. VIII. 1939

Danes dopoldne sem prejel od Šebjaniča dopisnico glede Vaše udeležbe na literarnem večeru, ki bo v sredo dne 30. avg. ob pol 9. uri zvečer v sokolskem domu v Šoštanju. Gotovo Vam je že Šebjanič pravil, da bi bili Vaše udeležbe zelo veseli in zato Vas to pot še enkrat v imenu „Slovenske mladine“ in najmlajših slovenskih literatov uradno vabim na našo prireditev. Stvar se odložiti ne da, ker je že pripravljena in ve za to že precej ljudi.

Torej, mislim, da Vam je to Šebjanič povedal, večer bi bil predvsem literarnega, nato pa še mladinskega in narodnoosvobodilnega značaja.

Podrobnosti programa mi niso znane, kajti sestavlja ga tov. Pirjevec. Toliko vem, da bodo svoje stvari čitali sodelavci „Sl. ml.“ in še drugi mladi literati. Stroške bi Vam povrnili, tudi za hrano in prenočišče je preskrbljeno.

Nam bi bilo koncem koncev vseeno, kaj berete. Brali bi namreč na začetku programa.

Najbolj veseli bi seveda bili, če bi čitali kako stvar, ki bi bila z nami kot s predstavniki najmlajše slovenske literature v najtesnejši zvezi. Vse to prepuščamo Vam.

Če boste prišli, pridite z vlakom, ki pride v sredo ob pol 5. uri popoldne v Šoštanj. Če pridete prej, mi sporočite! Torej še enkrat, zelo veseli bi bili, če bi se udeležili naše prireditve in s tem podprli hotenja in stremljenja progresivne in delovne mladine.

Prepričani smo, da Vas na prireditvi lahko pričakujemo. Vas v imenu vseh pozdravlja

*Destovnik Karel
Šoštanj, Kolodvorska 2.*

P. S. Sporočite mi Vašo dokončno odločitev!

Rojstna hiša Miška Kranjca v Veliki Polani

Roman, po katerem je bila posneta istoimenska televizijska nadaljevanka

Dragi Drago!

V. Polana 26. okt. 39

Šele zdaj Ti odgovarjam na Tvoje pismo, ker prej nikakor nisem mogel, bodisi, da me ni bilo doma, bodisi, da sem imel kaj zelo nujnega.

Glede predavanja o prekmurski književnosti, ki ga nameravaš imeti v Vašem krožku, ne vem, kake vrste predavanje hočeš imeti. Ali misliš tu upoštevati predvsem starejšo prekmursko književnost, ki se začne s Küzmičem, ali pa bodeš govoriti samo o delu in poskusih povojne dobe. To mi če ne drugače vsaj na karti natančneje sporoči, da Ti bom vedel nekoliko podrobneje pisati. Sam pa o tem nisem nikjer predaval, pač pa je že dokaj napisanega o tej stvari, zlasti o starejši književnosti, dočim je povojna še vedno zelo skromna. Če hočeš o tej povojni, mi moreš sporočiti, o kom naj Ti kaj sporočim. Kajti književnost se da raztegniti. Torej o tem mi piši podrobneje ali vsaj, kaj nameravaš. Glede Slov. mladine pa Ti morem sporočiti, da so jo vrnili naši doma ker so se držali mojega navodila, da bom odpovedal vse, kar ne morem. In tako je tudi ona prišla vmes. Vendar mi jo lahko pošljete. Sicer sem že nekaj govoril s Teboj v Šoštanju o tem Vašem dokaj nejasnem pokretu, s katerim človek ne ve kam. Tisto predavanje in potem vsi „načelni“ članki so bili take vrste, da se dado obrniti v prid vsakomur, kdor hoče. Če bi bilo samo zgolj literarna ambicija bi še bilo, dasi je tudi premajhen krog zbran pri listu, da bi mogel zainteresirati vso slovensko mladino, ki poizkuša pisati. Če bi se to posrečilo, potem list ima vsaj nek pomen. Da bi pa list bil samo za en rod, ki bo v kratkem, kolikor bo sposoben, prestopil v večje revije, to ni vredno. Če pa je list namenjen tudi drugim stvarem, in zdi se mi, da to hoče biti, tedaj bi si v današnjih časih že moral biti na jasnem, kaj hoče. Kajti na videz naš razbiti svet se v notranjosti čedalje bolj zožuje samo na dva pola. V ostalem pa se bo v tem letu pokazalo, kaj, kako in kam. Kajti nejasna gesla ne morejo nikogar pritegniti. Sam lahko vidiš, kako daleč ste s to revijo bodisi od slovenskega kmeta, bodisi od slovenskega delavca. Odtegniti pa se osrednjemu jedru slovenskega naroda, ne vem, kak sad naj to obrodi.

Sicer pa se bo to vse počasi izčistilo in potem bo jasneje vidno, ali je bilo dobro ali ne. Glede pesmi mi jih le pošlji. Rekel sem Ti, da jih bom spravil v revijo, če so godne za to. Smisel za poezijo si pokazal, če se samo pravilno razvijaš, potem pojde vse v redu. Pa se kaj oglasi. Pozdravi Kreigerjeve in druge.

Te pozdravlja
Miško Kranjec

V želji po nadaljnji umetniški rasti je Kajuh prosil Miška Kranjca, da pregleda in oceni njegove pesmi. Poleg ocene njegovih pesmi pa ga je zanimalo tudi njegovo mnenje o kulturnem poslanstvu Slovenske mladine.

Dragi gospod Kranjec!

Šoštanj, 20. X. 1939

Na literarnem večeru v Šoštanju sem Vam obljubil, ali bolje, ste mi Vi obljubili, da Vam lahko kdaj ob kaki priliki pišem. Oprostite mi, oziroma oprusti mi (tedaj v Šoštanju ste mi namreč dejali, da Vas lahko kar tičem, pa ne vem, če velja to še danes), da Vam že prvič ko Vam pišem, delam sitnosti. V kulturnem krožku v Šoštanju bom namreč naredil predavanje o prekmurski književnosti in zato bi Vas prosil, če bi mi lahko poslali kaj tozadevnega materiala, če ga imate. Sicer pa mislim, da ga sigurno imate. Sam imam na razpolago le par letnikov „Mladega Prekmurca“, kar pa je premalo za predavanje kakršnega mislim narediti. Sicer pa, če se ne motim, ste Vi že itak nekje predavali o tem tematu.

Torej zelo Vam bi bil hvaležen, če bi mi lahko preskrbeli kakršen koli material, samo da se tiče prekmurske književnosti.

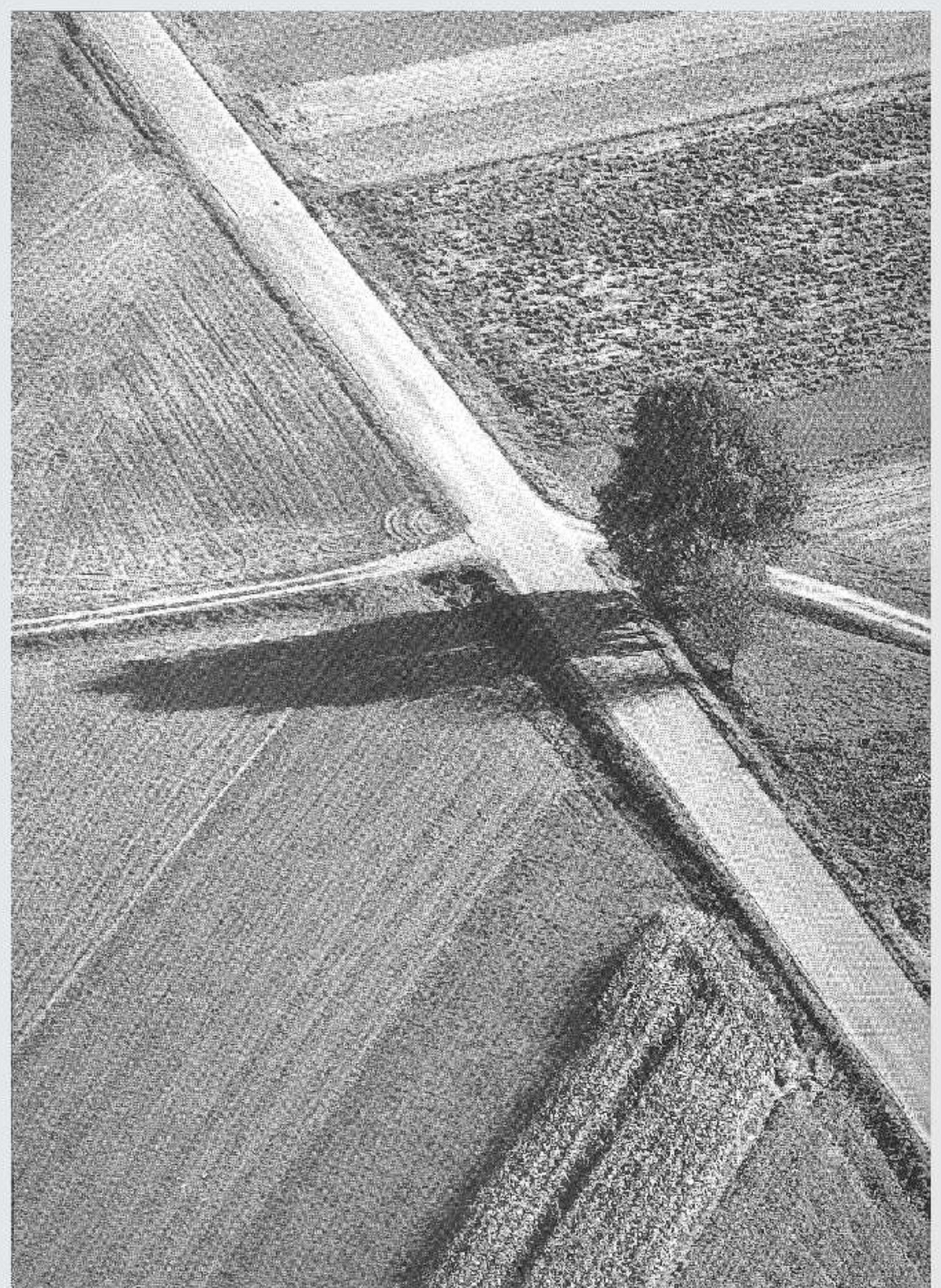
Pa še nekaj bi Vas rad vprašal; kako to, da ste vrnili „Slovensko mladino“. Zvedel sem namreč od uredništva, da ste jo poslali nazaj. Ali Vam ne ugaja, ali pa ste jo mogoče zamenjali s kakim drugim listom, ker je letos oblikovno čisto drugačna kot pa lansko leto.

Material za „Sodobnost“ Vam lahko, če hočete, v kratkem času pošljem.

Ko boste imeli čas, mi, prosim, pišite, o vsem, kar bi me utegnilo zanimati in kar bi bilo zame koristno in „vzgojno“.

Vas do tedaj lepo pozdravlja
Vaš Drago Jeran
Destovnik Karel, Šoštanj
Kolodvorska 2

P. S. Pa ne bodite hudi, da Vas nadlegujem. Drugič bom pisal o drugih stvareh.

Franc Šebjanič

Na sestanku sodelavcev Slovenske mladine, ki je potekal konec julija leta 1939 na Osredku pri Krškem, se je Kajuh seznanil s Francem Šebjaničem. Na sestanku so se pogovarjali o organizacija literarnega večera, ki bi zajemala razstavo del Ivana Napotnika. Ob pomoči ostalih sodelavcev Slovenske mladine je vse priprave za večer prevzel Kajuh. Zaradi bogate kulturne tradicije mladih Šoštanjčanov in zaradi zagotovljenih ostalih materialnih pogojev, je literarni večer potekal v Šoštanju 30. 8. 1939 pod okriljem CMD, v dvorani šoštanjskega sokolskega doma. Po pozdravnem govoru dr. Jožeta Goričarja, predsednika podružnice CMD, ter Biba Röcka je sledil recitacijski del prireditve. Po končani prvi Kajuhovi recitaciji in recitaciji Franca Šebjaniča je sledil odmor. V drugem delu prireditve so svoja dela brali Miško Kranjec, Karel Destovnik – Kajuh, Milena Boletova in France Jamnik. Nastop je zaključil Dušan Bordon z esejem Odgovornost generacije.

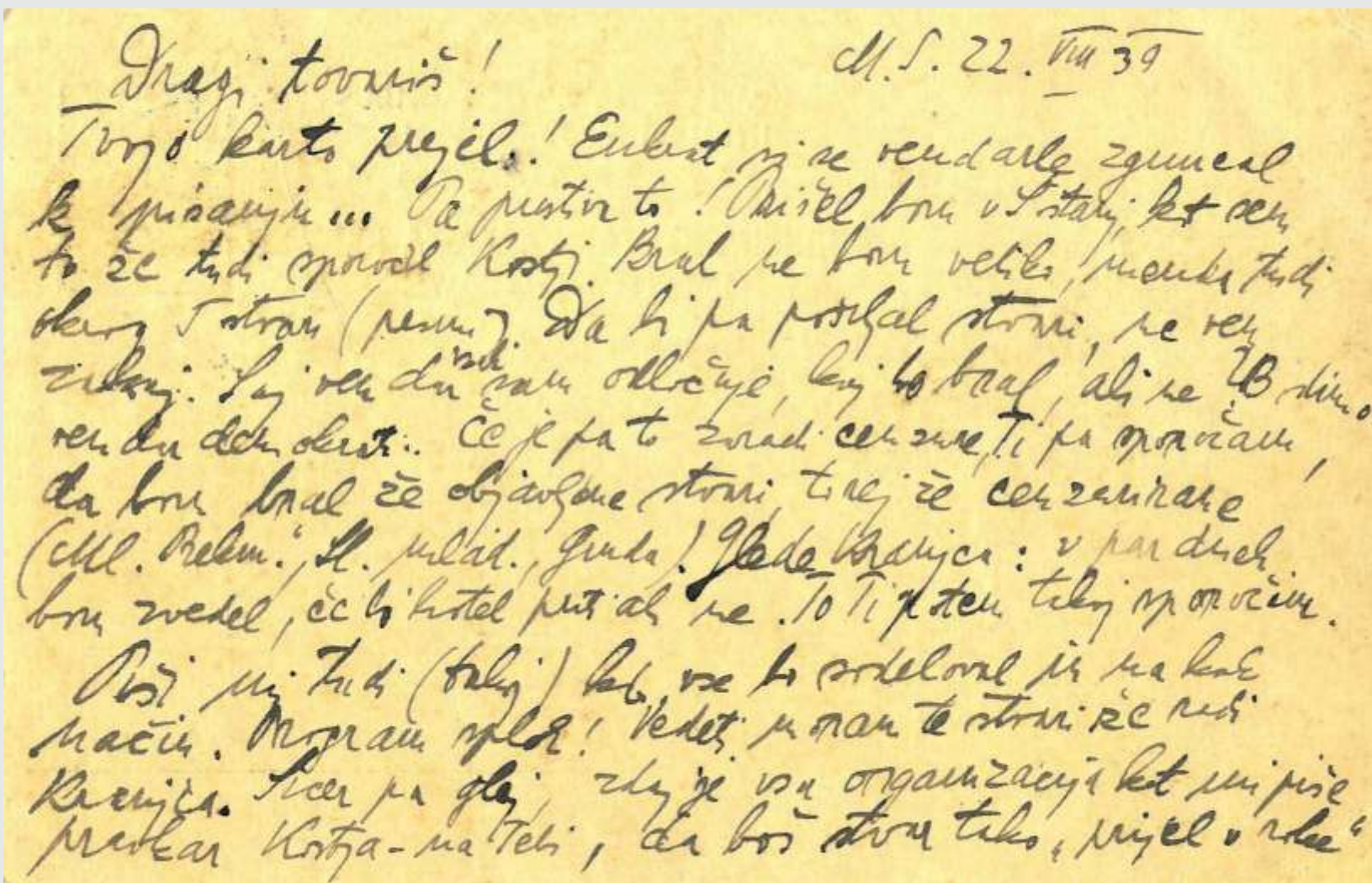
Srečanje Kajuha in Franca Šebjaniča je pripeljalo do Kajuhovega sodelovanja pri glasilu Mladi Prekmurec. Šebjanič je Kajuha namreč seznanil s situacijo v Prekmurju in usmeritvijo glasila ter ga povabil k sodelovanju. Pozneje sta ostala v pogostih pismenih stikih. V glasilu Mladi Prekmurec je v novembrsko-decembrski številki, leta 1940 objavljena Kajuhova pesem V nočeh pred vstajenjem.

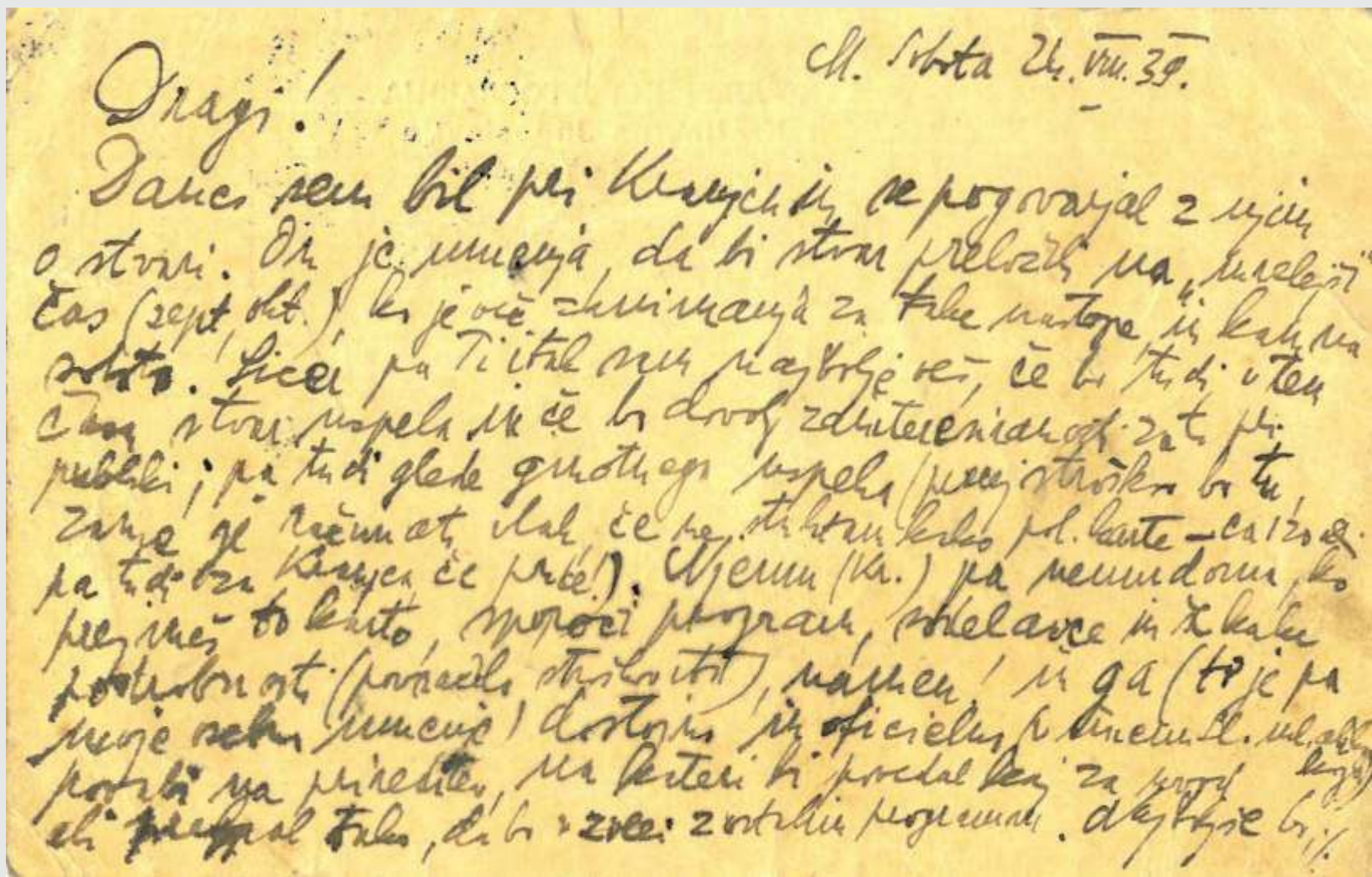
Sestanek sodelavcev Slovenske mladine na Osredku pri Krškem, julij 1939. V drugi vrsti, prvi z leve, stoji Karel Destovnik, Franc Šebjanič je v tretji vrsti, drugi z leve.

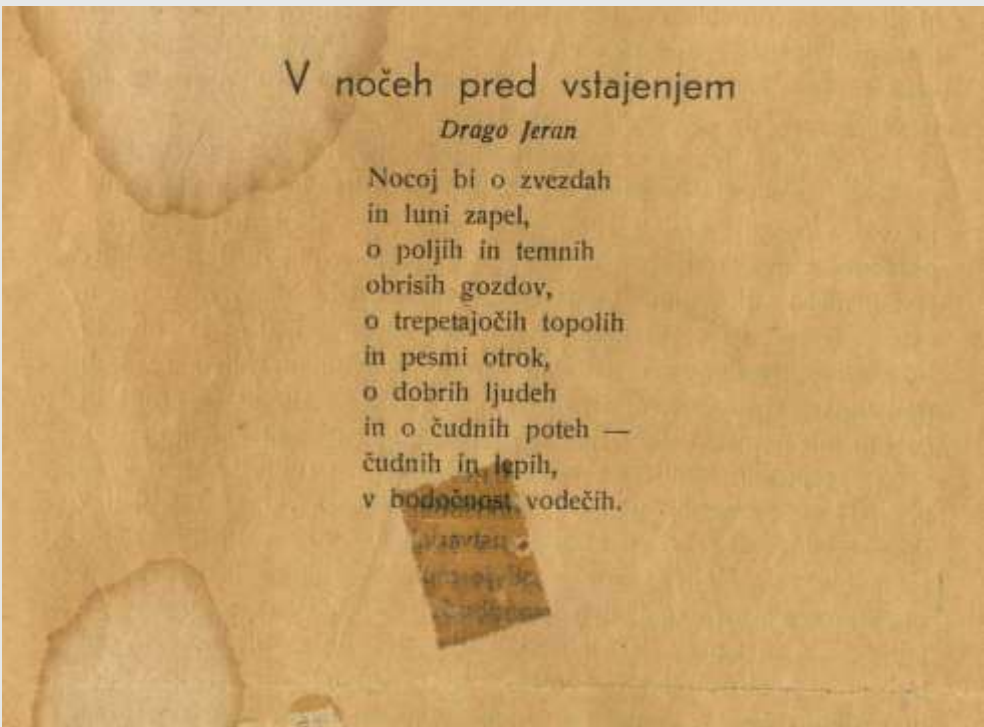
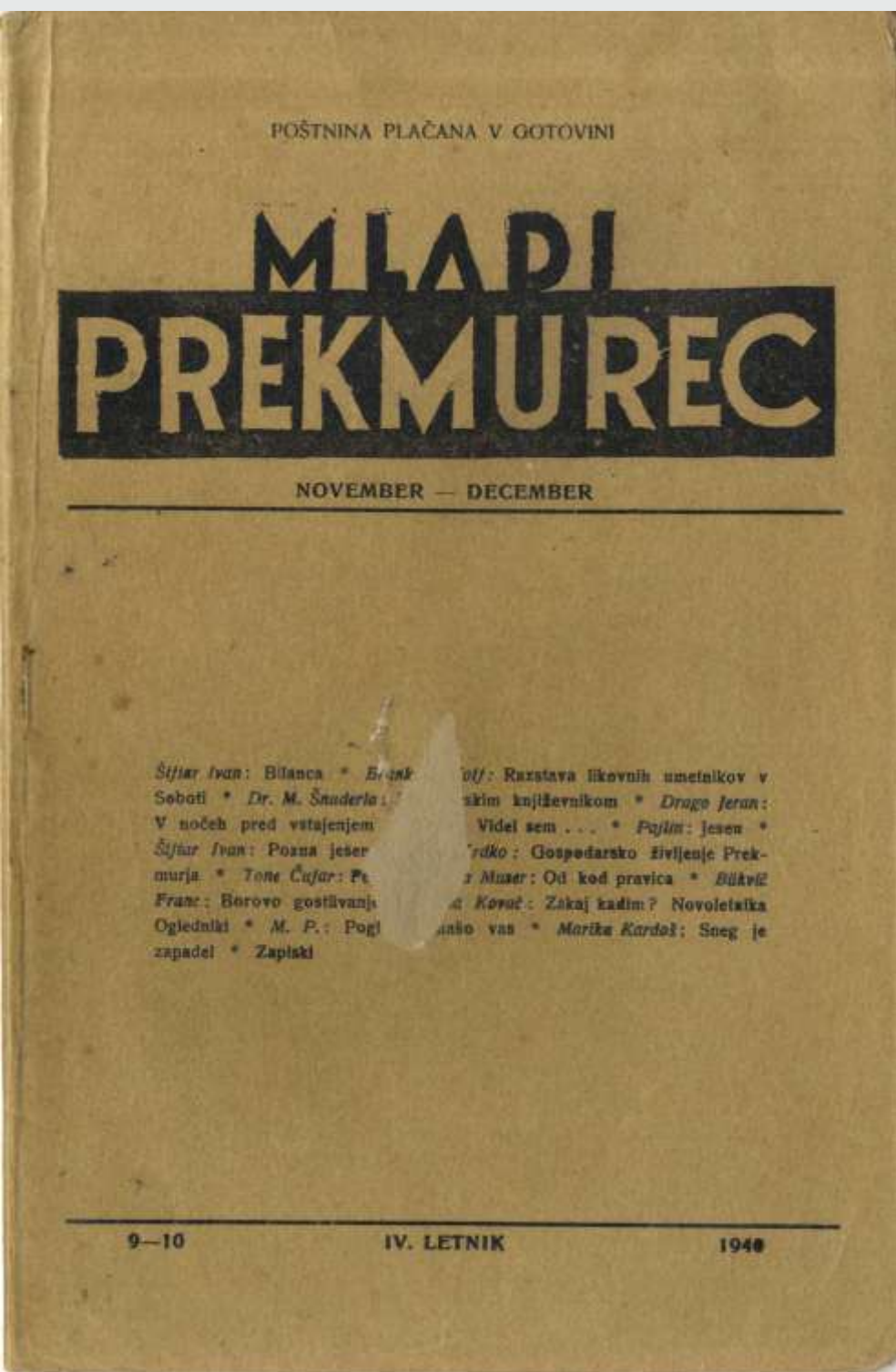
Franc Šebjanič

Dopisnica Franca Šebjaniča, 22. 8. 1939

Dopisnica Franca Šebjaniča, 24. 8. 1939

Pesem V nočeh pred vstajenjem, objavljena v glasilu Mladi Prekmurec

Franc Šebjanič se je rodil 30. novembra 1920 v Murski Soboti, kjer se je tudi šolal. Kot mlad pesnik je postal urednik srednješolskega glasila Mladi Prekmurec, ki je preraslo v osrednje književno mladinsko glasilo. Na ljubljanski univerzi je študiral slavistiko. V letih 1941–1944 je bil učitelj v Gederovcih v Prekmurju. Bil je aktivist OF, po vojni je delal kot časnikar in uslužbenec v zveznih, republiških in drugih organih, bil je tudi sodelavec Zgodovinskega časopisa, Letopisa za zgodovino in narodopisje ter član Društva zgodovinarjev Slovenije. Zadnje desetletje svojega življenja je posvetil raziskavam prekmurske preteklosti, predvsem raziskovanju protestantizma v Prekmurju. Šebjanič je bil eden od pobudnikov dvojezičnega šolstva v Prekmurju. Sam in kot soavtor je izdal več slovarjev. Umrl je 26. oktobra 1984 v Murski Soboti.

Radovan Zogović

Leta 1940 se je zdravil v sanatoriju za tuberkulozo v Topolšici Radovan Zogović, urednik revije Umetnost in kritika. Prav zato je Kajuh začel zahajati v Topolšico. Zogović je Kajuha pobliže seznanil s pesmimi Majakowskega, mu posodil njegova izbrana dela in mu prebiral svoje prevode pesmi ruskega revolucionarja, nekatere je ob teh srečanjih sproti prevajal iz originala. Tako je vzbudil v Kajuhu globlje zanimanje za Majakowskega, za ruski jezik in literaturo. V Kajuhovi zapuščini je ohranjen osnutek njegovega prevoda pesmi Golubovi Radovana Zogovića. Prevod ni dokončan, razkriva pa nam prizadevanja, da se čimbolj približa originalu.

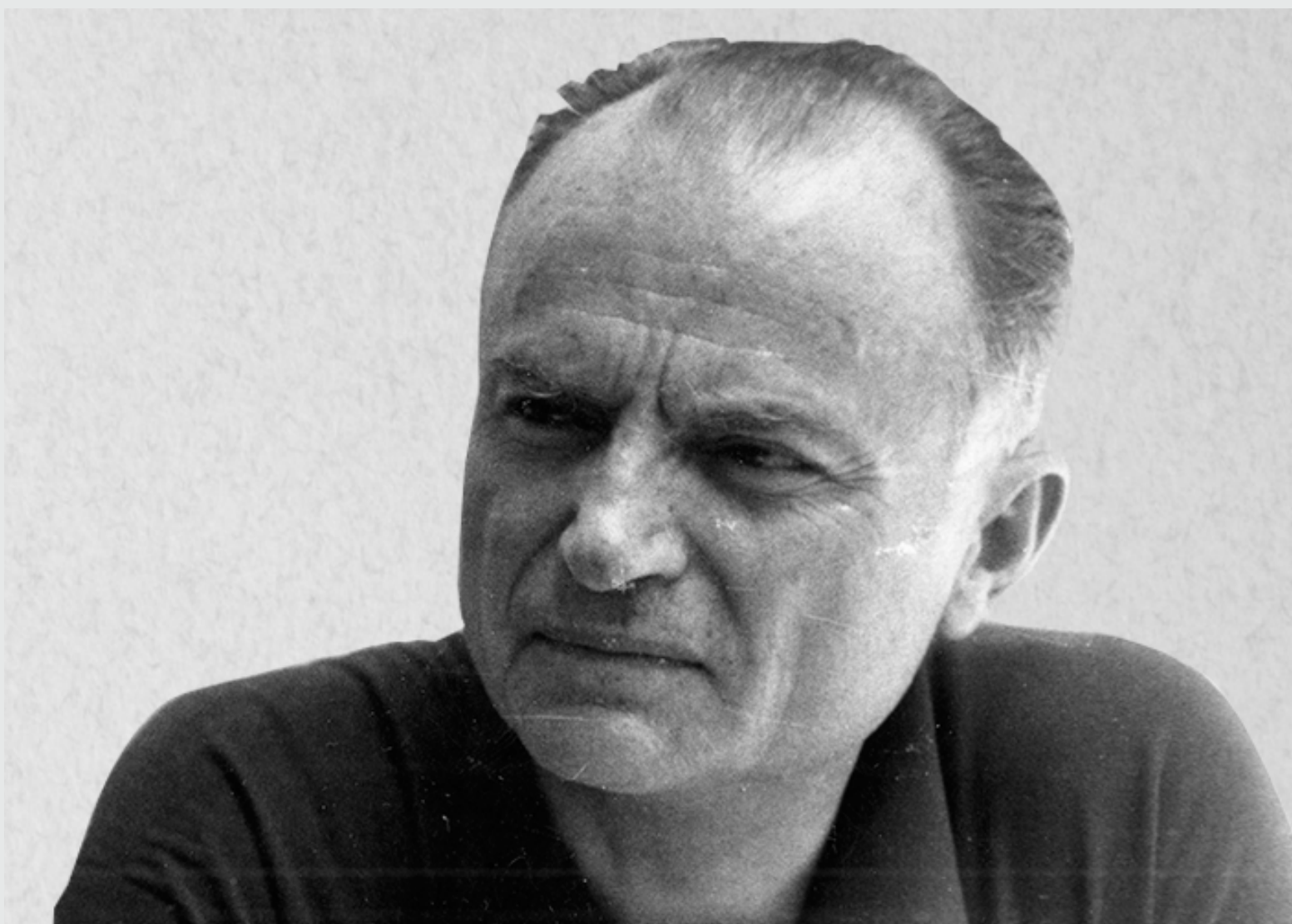
19. 4. 1940 piše Kajuh o srečanju z Zogovićem v svojem pismu prijatelju Konstantinu Nahtigalu:

19. IV. 40
... zadnje čase občujem z ljudmi velikega formata. So namreč v Topolšici – bolni, ampak odlični ljudje. Zogović Radovan – urednik včasih izhajajoče revije Umetnost in kritika ter eden najboljših srbskih socialnih lirikov, gotovo poznaš tudi Ti Zogovića iz one študije in odgovora Žarku Plamencu, Osude bez priziva v Naši stvarnosti, ki sem Ti jo lani posodil, in Janković, prejšnji urednik Bodućnosti, to so ti ljudje velikega formata. Povem Ti, da so čisto na liniji. Ti ljudje silno obrajtajo slovensko književnost in jaz jim nudim knjige... Te za danes pozdravlja Tvoj

Karli

Pesniška zbirka Plameni golubovi

Radovan Zogović

Beograd, Zorža Klemansoa, 24/III, levo
19 septembra 1940 godine.

Dragi Karlo,

Ja sam se tek vratio iz sela, pa sada moram da se nekako ovdje smjestim, uz ve-
like napore, iza kojih nemam ni vremena ni snage ni za šta drugo. Zato ću ovoga
puta biti kratak, ali čim se srećim, a ti mi se budeš javio, pisaću ti opširnije.

Tvoja djevojka mi reče da ti prijeti opasnost da ne budeš primljen u školu; to
bi bilo vrlo rdjavo, pa brinem. Javi mi šta će biti.

Šaljem ti sve tri sveske /5 brojeva/ "Umjetnosti i kritike", kao i dvije sveske
"Naše stvarnosti". Sada nastojimo da pokrenemo ili "Umjetnost i kritiku" ili
"Našu stvarnost", i ako uspijemo, ja ću ti reviju sigurno slati.

Bilo bi mi vrlo teško da ti, u ovom okviru, govorim o vođenju rubrike odgovora
mladim saradnicima. Čini mi se, ipak, da je prilično jakov posao da jedan mlad
književni radnik odgovara mladim književnim početnicima. Svi smo mi još jako
neiskusni, da bi svojim iskustvom mogli da koristimo drugima. U SSSR početnicima
je ogovarao Gorki, i to je imalo smisla. Svoje ogromno iskustvo i svoje ne manje
znanje on je stavljao na raspoloženje, u pomoć mladima.

Možda bi bilo najbolje da baš tu rubriku ustupite nekome od poznatih književ-
nika, recimo Klopčecu /za pjesme/ i Kranjcu /za prozu/. Sve drugo treba da uredju-
ju mladi, ali rubriku savjeta i odgovora mogli bi dati starijima i iskusnijima.
Ili bi tu rubriku jednostavno trebalo izostaviti, pa umjesto nje donijeti neke
od Gorkijevih pisama književnicima-početnicima.

Da li si radio, da li si bio vrijedan kao ranije? Radovao bih se da jesi i da
si napisao stvari kojima si zadovoljan. Srdačno tvoj

Zogović

Pismo Radovana Zogovića

Radovan Zogović se je rodil v Mašnici, na severovzhodu Črne gore 19. avgusta 1907. Pred drugo svetovno vojno je živel v Skopju, Zagrebu in Beogradu, delal kot literarni kritik in srednješolski učitelj in se pridružil Komunistični partiji Jugoslavije. Njegovo prvo pesniško knjigo, Plameni golubovi, je jugoslovanski režim prepovedal. Leta 1941 se je pridružil partizanom, po drugi svetovni vojni pa je bil ena najpomembnejših osebnosti v jugoslovanski vladi, kot vodja propagande Komunistične partije Jugoslavije, avtor več programskih in polemičnih člankov in kritik. Leta 1948 je bil izgnan iz Zveze komunistov. Obtožen je bil stalinističnega in črnogorskega nacionalizma. Njegova poezija je bila sprva zelo družbeno angažirana, kritična in polemična do družbene realnosti, v poznejših pesmih pa prevladujejo pokrajinski in domovinski motivi. Njegove pesmi so bile prevedene v številne jezike, sam pa je prevajal dela ruskih, bolgarskih, turških in makedonskih avtorjev, med njimi Vladimirja Mayakovskega, Anne Akhmatove in Nazima Hikmeta. Umrl je 5. januarja 1986 v Beogradu.

GOLUBOVI

Pred staklom brekcé grad kao brod pod parom,
grad dimi, okreće kola, daje signale – a ja ga ne čujem.
Vidim grad, a li ga ne čujem.
Grad je postao nijem,
Grad je postao brod što daleko, i sve dalje, putuje i dimi.

Poklopilo mu glavo zvono bolnice.
Negdje u hodniku lome lome se porcelanski koraci
(ili se lomi pod ili se lome kosti?).
Stojim uz prozor – staklo je ledna obloga po čelu –
i gledam:
grad je brod koji nijemo, i sve dalje odmiče i dimi.

Nad brodom lete bijeli golubovi.
Vjetar ih diže u nizu – bijelu rascjetalu granu;
vjetar ih kida i raznosi kao bijele krizanteme.
O golubovi moji, dragi golubovi!

Odlomek iz pesmi Golubovi

Golubje. Radovan Zogović
Pred staklom brekcé grad kao brod pod parom,
grad dimi, okreće kola, daje signale
Vidim grad, a li ga ne čujem.
Grad je postao nijem,
Grad je postao brod što daleko, i sve dalje, putuje i dimi.
Nad brodom lete bijeli golubovi.
Vjetar ih diže u nizu – bijelu rascjetalu granu;
vjetar ih kida i raznosi kao bijele krizanteme.
O golubovi moji, dragi golubovi!

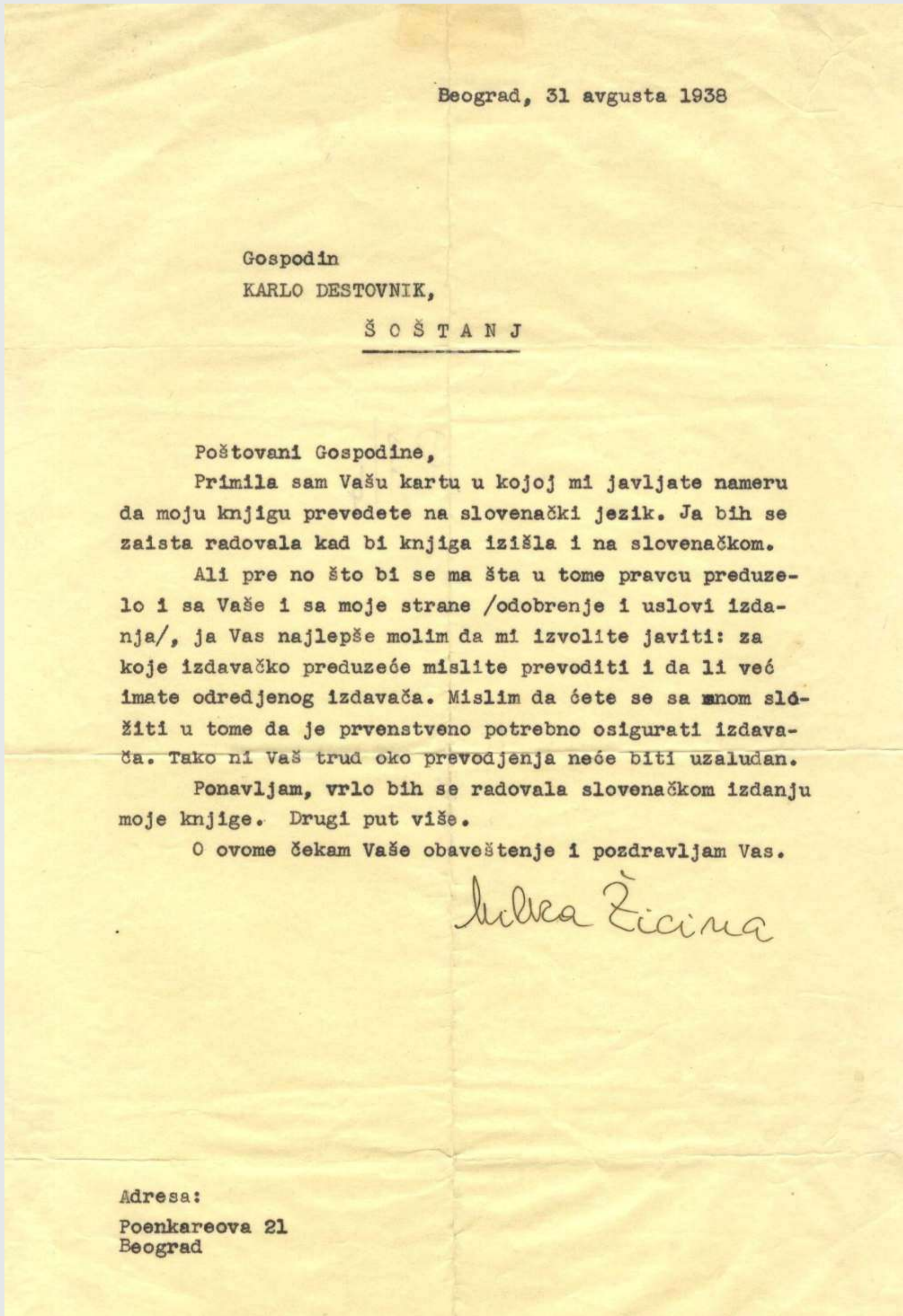
Osnutek prevoda pesmi Golobje

Topolšica 1940

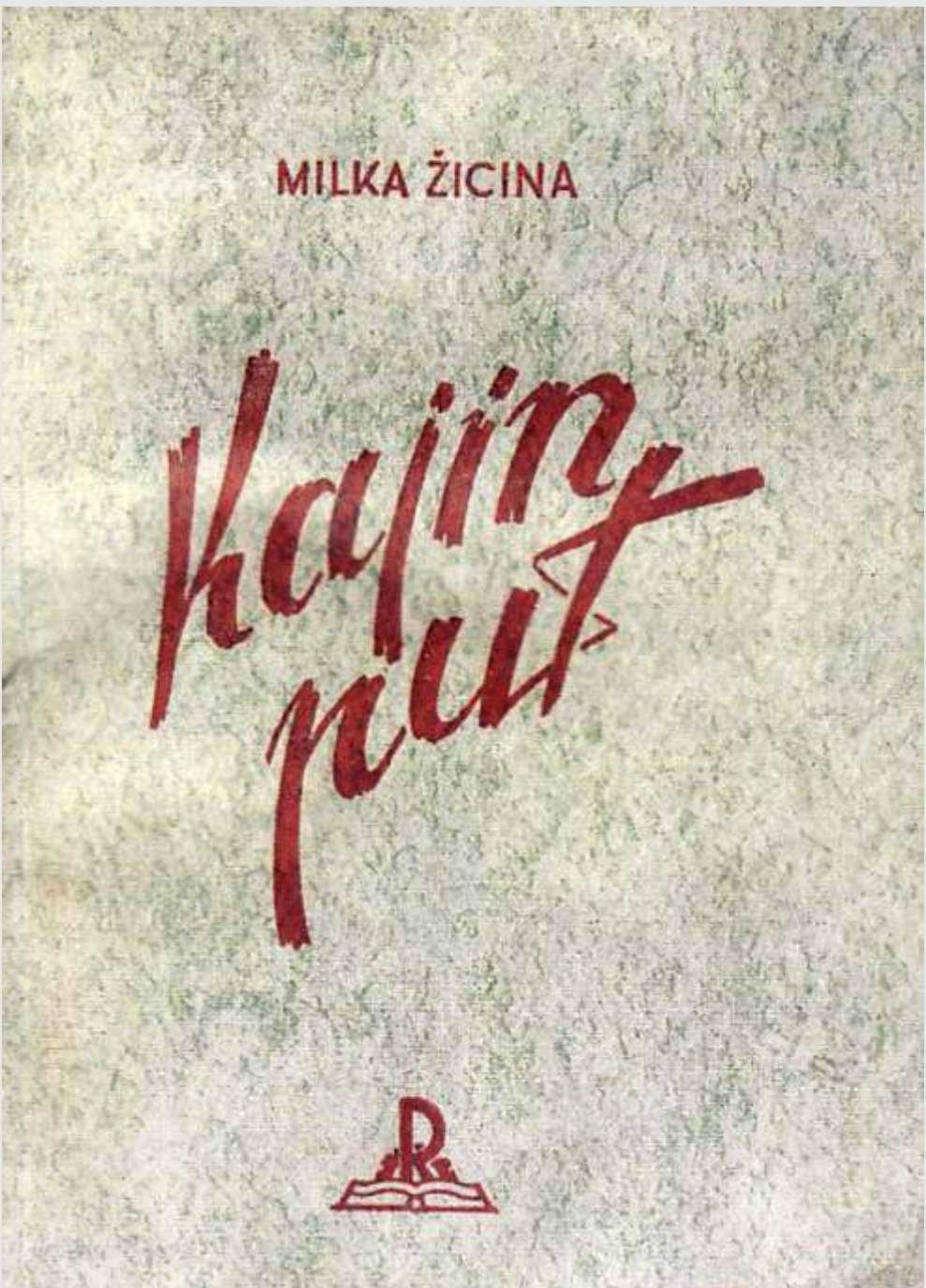
Milka Žicina

Avgusta 1938 je Kajuh pisal srbski pisateljici Milki Žicini. Pisal ji je z namenom, da bi dobil avtoričino privoljenje za prevajanje njenega romana Kajin put. V Kajuhovo prevajanje romana je Milka privolila, kar razberemo iz pisma 31. avgusta istega leta. Svetovala pa mu je, da se najprej dogovori z založbo, ki bi prevod uvrstila v svoj program. Ker do dogovora z založbo ni prišlo, je Kajuh misel na prevajanje romana opustil. Kajuhovo pismo se ni ohranilo, skupaj z vso predvojno korespondenco je bilo v vojni uničeno. Milkino pismo Kajuhu pa hrani Mestna knjižnica Velenje.

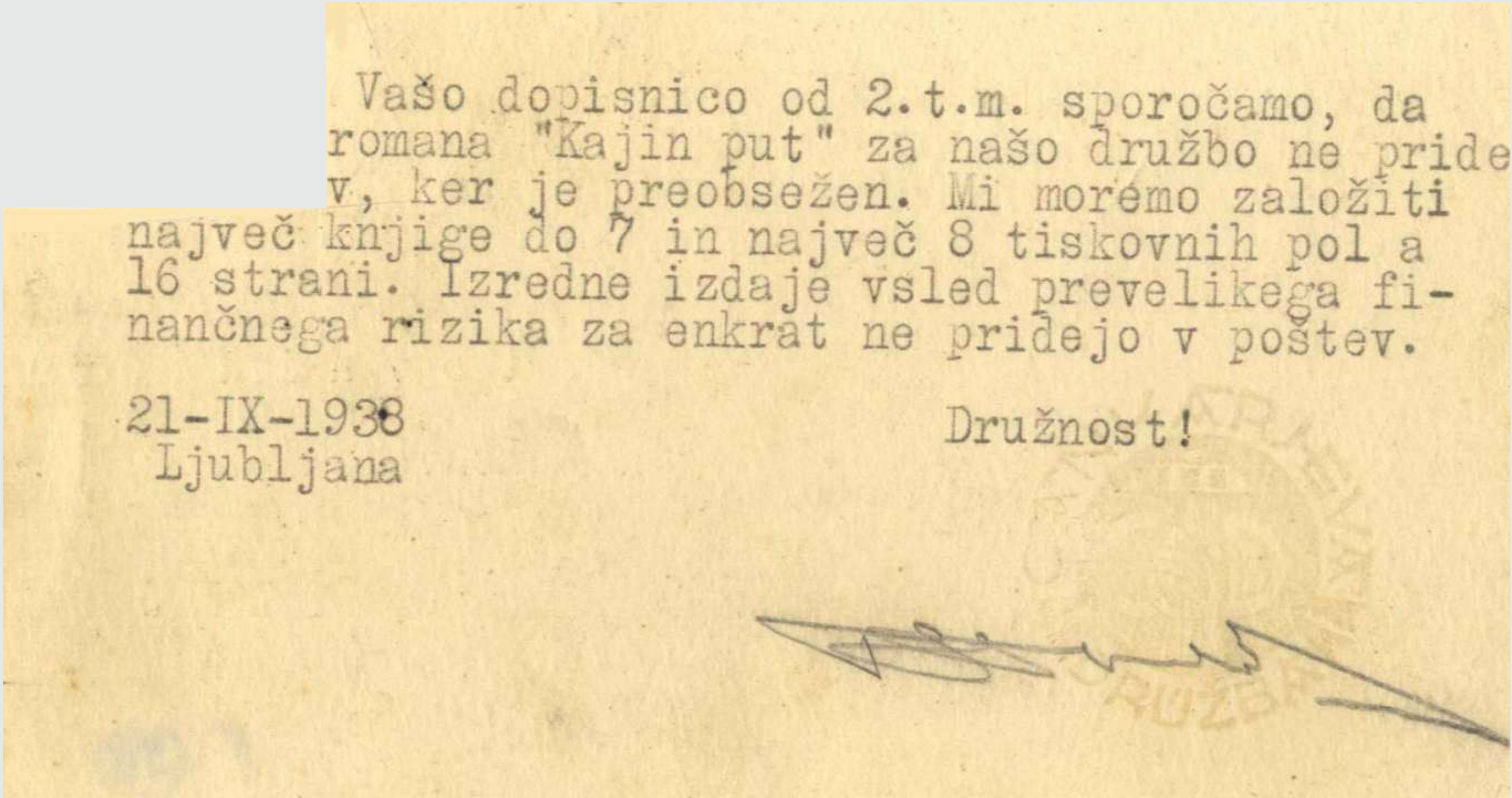

Pismo Milke Žicine

Njen prvi roman z naslovom Kajin put je kmalu postal eden izmed najbolj branih srbskih romanov. V romanu desetletna Kaja pripoveduje zgodbo o življenju na podeželju v začetku prejšnjega stoletja. Preveden je v nemški, francoski, češki in bolgarski jezik.

Kajin put

Odgovor založbe, 21. 9. 1938

Milka Žicina

Nova Gradiška

Milka Žicina se je rodila v Prvči pri Novi Gradiški, v revni družini Nikola Žice in Cvijete. Po končani osnovni šoli leta 1917 je z materjo in sestro odšla v Novi Sad, kjer je opravila izpit za štiri nižje razrede. Leta 1919 se je preselila v Beograd in poučevala tipografijo. Sodelovala je v revijah Review, Woman Today, Our Reality ... V Parizu je spoznala Ilijo Sakić (kasneje vodja Ministrstva za zunanje zadeve) in se leta 1928 poročila. Zaradi sodelovanja z levičarji in levičarskim tiskom so jo francoske oblasti skupaj s soprogom izgnale v Belgijo. Iz Belgije sta se nato vrnila v Beograd. Junija 1951 je bila aretirana zaradi sodelovanja z Informbirojem. Pod isto obtožbo je bila aretirana večja skupina pisateljev, med katerimi je bila Milka edina ženska. Umrla je 28. februarja 1984.